

Myytti muotoilun kultakaudesta elää

Designmuseon kesänäyttely ei puhalla uutta henkeä jälleenrakennuskauteen.

REILUT puoli vuosisataa sitten syntyneitä **Antti Nurmesniemen Peh-toori**-pannuja, **Ilmari Tapiovaaran Domus**-tuoleja ja **Timo Sarpane- van** i-linjan laseja havitellaan yhä tänä päivänä kotien vitriinihyllyihin ja osaksi sisustusta.

Ne ovat myös esineitä, joista suomalainen muotoilu tunnetaan ulkomailla parhaiten. Designmuseo on siis tarttunut kesänäyttelyssään aiheeseen, jonka pitäisi houkutella väkeä paikalle.

Tulevaisuuden rakentajat -näyttely kattaa ajanjakson jatkosodan päättymisestä Montrealin maailmannäyttelyyn 1967. Siihen mahtuu kultakausi, jolloin muotoilu sai kansainvälistä huomiota lehdissä ja näyttelyissä, 1950-luvulla etenkin Milanon kansainvälisissä taide-teollisuus-triennaaleissa.

Kertomus on niin tuttu, että odotukset Designmuseon näyttelyä kohtaan ovat suuret.

VALITETTAVASTI ne eivät täyty. Jälleenrakentamiskauden henki ja arki eivät herää eloon. Pääosassa ovat tutut esineet, joiden lumoon näyttelyntekijät ovat luottaneet, mutta ne saavat aikaan lähinnä nostalgia-tripin omasta kodista tai muualta tuttuun muotoiluun.

Elämyksellisyyttä ja ajankuvaa on pyritty tuomaan Ylen vanhalla filmimateriaalilla. Pienet tv-ruudut hukkuvat vitriinien hallitsemaan tilaan. Ne jättänevät myös ulkomaiset näyttelykävijät kylmiksi, sillä tekstitystä filmeissä ei ole.

SUOMALAISEN muotoilun menestystarinasta ei ole saatu irti kovin uudenlaisia näkökulmia, vaikka esinekulttuurin kehittyminen ja muotoilun nouseminen korkealle tasolle 1950-luvulla olivat tietyllä tavalla ihme, jonka toki näyttelyssäkin näkee.

Silloin vahvistuivat ne ihanteet, puhtaat muodot ja niukkuuden estetiikka, jotka ovat yhä vallitsevia, ajattomiakin.

Milanon triennaaleissa palkittu uniikkilasi hehkuu, **Saara Hopean** juomalasit houkuttelevat väreilään, **Rut Brykin** keramiikkareliefit ovat rouheita ja karhean kauniita.

Löytyy myös harvinaisempia helmiä: esimerkiksi **Aune Siimeksen** 50-luvun posliinikaulakorut, muovalaisimistaan tunnetun **Yki Nummen** jääpala-astia ja sota-aikana tehty tuohikassi, joka voisi olla trendikkäässä kaupassa myynnissä läppäriaukkuna.

Muotoilun menestystä 1950-luvulla rakennettiin pitkälti näyttelyiden ja niissä esillä olleiden taide-esineiden kautta. Menestyksessä Milanon triennaalissa 1951

Claire Ahon ottama muotokuva Puuvillatehtaitten myyntikonttorille.

Kaj Franck suunnitteli Kilta-astiaston Arabialle vuonna 1951. Franck oli yksi niistä, jotka suosivat anonyymiä suunnittelua.

taiteilijoina olivat mukana muun muassa **Tapio Wirkkala**, **Timo Sarpaneva**, **Dora Jung**, **Rut Bryk** ja **Birger Kaipiainen**.

Menestys jatkui seuraavissa tapahtumissa, ja niissä pärjänneistä taiteilijoista tuli suuria nimiä, jotka kansa tunnisti.

Suomen menestys oli paljolti **Herman Olof Gummeruksen** ansiota. Hän toimi Arabian tehtaan tiedottajana ja myöhemmin Taide-teollisuusyhdistyksen toiminnanjohtajana.

Kosmopoliitti Gummerus halusi tehdä Suomesta kansainvälisesti tunnetun muotoilumaan, ja prhenkilönä hän oli taitava tekemään muotoilumenestyksistä isoja uutisia. Triennaalien voittajia verrattiin olympiakisoissa menestyneisiin

suomalaisurheilijoihin – järjestettiin hän nekin joka kolmas vuosi.

LISÄKSI ulkomailla riitti Suomi-ystävää, joista yksi oli italialaisen Domus-muotoilulehden perustaja, arkkitehti **Giò Ponti**. Domus esitteli jo varhain laajalti suomalaista taide-teollisuutta, laajemmin kuin muiden Pohjoismaiden.

Menestystä ja siitä tiedottamista kehitettiin siis hyvin tietoisesti, mutta sitä näyttelyssä puretaan vähän: myytin annetaan elää.

Paremminkin tämän tarinan kertomisessa onnistuu näyttelykirjassa tutkija **Harri Kalha**, joka analysoi sitä, miten taitavasti mietittyjen, lähes taiteellisten valokuvien avulla vaikutettiin lehtien lukijoihin ja maunvartijoihin.

Fazerin karamellit lähtivät lentoon Claire Ahon mainoskuvassa.

Ilmari Tapiovaara suunnitteli Domus-tuolin kalusteeksi Domus Academican opiskelija-asuintaloon. Se valmistui 1946.

Maija Isolan Amfora-kangas Marimekolle, 1949.

AJAN HENKI, aikakauden naiskuva, kotien ilmapiiri ja uudet laitteet tulevat näyttelyssä parhaiten esille **Claire Ahon** mainos- ja muotokuvissa.

Esillä olevat filmit tuovat esille paitsi Milanossa palkittuja muotoilijoita myös aikakauden keskustelua designista.

Koskettavin on Lapin jälleenrakentamisesta kertova filmi, jossa ihmiset kärvistelevät ja hakkaavat tiiliä rakennusten raunioissa. Toisessa toimittaja **Hannu Karpolla** on asiaa: vuonna 1965 tehdyssä filmissä hän tivaa muun muassa Ilmari Tapiovaaralta, mitä design on ja Taide-teollisen oppilaitoksen rehtorilta **Markus Visannilta**, osaamemeko myydä sitä.

Visanti vastaa kierrellen, että

”tuntuu siltä”, että muut osaavat paremmin.

Olisikin ollut kiinnostavaa nähdä näyttelyssä, mitä suomalaisesta muotoilusta markkinoitiin – uniikkien taide-esteosten lisäksi.

SUOMI OLI saavuttanut vuoden 1939 elintason uudelleen vasta vuonna 1966, jota seuraavaan vuoteen *Tulevaisuuden rakentajat* ylittää.

Kuten sen viimeisessä salissa voi nähdä, silloin esiin olivat astuneet uudenlaiset aatteet ja materiaalit. Suomalaisen muotoilun jalustalle nousivat muovihuonekalut: **Yrjö Kukkapuro Karuselleineen** ja **Eero Aarnio Pallotuoleineen**.

Hannu Pöppönen